

8. januára 2019 15:11

V Galérii 19 je unikátna výstava skíc Rudolfa Filu, ktoré nikdy neopustili jeho ateliér

MARIAN MEŠKO

Paul Klee: *Diana v jesennom vetre*, 1934

Ku kresbám Rudolfa Filu nachádzal Miloš Štofko originály malieb, ako v prípade obrazu *Diana v jesennom vetre*, ktorej autorom je Paul Klee. Foto – Ján Šuba

Miloš Štofko za dva roky podrobne zmapoval 127 skicárov, v ktorých objavil viac ako päťtisíc kresieb. Potom prešiel celými dejinami umenia, v ktorých podľa Filových kresieb a popisov vyhľadával príslušné diela, postupne ich vyberal a prirad'oval k jeho skiciam.

O Rudolfovi Filovi, o jeho živote a tvorivosti sa vie takmer všetko. Že bol skvelý maliar, podľa vzoru Bauhausu kreatívny pedagóg Školy umeleckého priemyslu, ktorého metodika výučby tvorivého myslenia a videnia je dodnes neprekonaným

majstrovstvom výtvarnej pedagogiky, výborný glosátor a esejista, proste čo do rozsahu iniciačnej tvorivosti takmer dokonalý obraz renesančného vzdelanca 20. storočia. A tiež krstný otec a veľký priaznivec, ale aj nekompromisný kritik skupiny A-R.

Postupné bilancovanie

So sériou výstav tvorby Rudolfa Filu sa v posledných troch rokoch akoby roztrhlo vrece. Ponúkajú nám ich galérie a múzeá v postupných kvalitných dávkach ako zaslúžené bilancovanie s pripomenutím prínosu a významu jeho tvorby pre slovenské umenie.

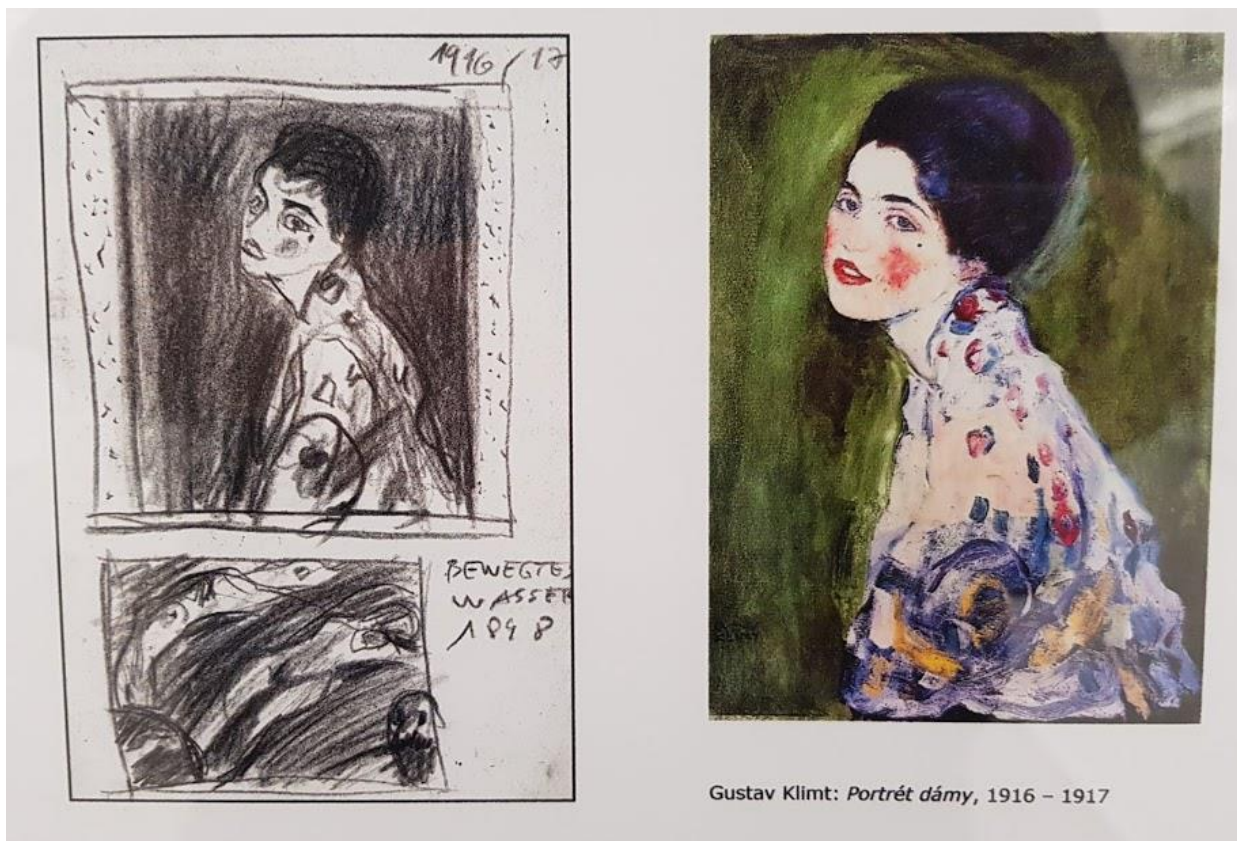
Od prezentácie najstarších, informelom ovplyvnených abstrahujúcich malieb až po takmer tridsaťročnú sériu teloviek, cez premaľby reprodukcii diel starých majstrov aj súčasníkov, študentských alebo manželkiných kópií, autorských kníh, fotografií, kalendárov, prakticky takmer všetkého, čo Fila považoval za užitočné premaľovať alebo do nich svojím spôsobom zasiahnuť.

Bilancovanie postupné, svojím obsahom veľmi kvalitné, pre poznanie rozsahu jeho tvorivosti nanajvýš potrebné a nakoniec aj okorenené vydaním dvoch publikácií. Prvú, monografickú, od Petra Michaloviča a Ľudovíta Hološku vydal Slovart pre výstavu v Galérii mesta Bratislavy, druhú od Martina Kaňucha a Petra Michaloviča pod názvom Imagológia vydal jeho syn Vít pri príležitosti troch na seba nadväzujúcich výstav na jeseň minulého roku.

František Drtikol: *Etuda 16, ?*

Štofko prešiel celými dejinami umenia, v ktorých vyhľadával podľa Filových kresieb a popisov príslušné diela, postupne ich vyberal a priraďoval k jeho skiciam. František Drtikol: *Etuda 16*, rok neznámy. Výstava je v bratislavskej Galérii 19, potrvá do 20. januára 2019.

Gustav Klimt – Portrét dámy, 1916-1917. Reprofoto – Ján Šuba

127 zošitov a skicárov

Posledná z prezentácií, výstava Filových skicárov v Galérii 19 má však svoj čarovný príbeh. Všetko sa začalo pred štyrmi rokmi, keď pani Dorota Filová požiadala Vlada Kordoša, Filovho dávneho žiaka a neskôr kolegu a priateľa na Škole umeleckého priemyslu v Bratislave, či by nepozrel a neroztriedil niekoľko malých zošitov, skicárov, čo zostali po jej manželovi. Kordoš nelenil a s vehemenciou jemu vlastnou sa pustil do prezerania a triedenia, a objavil v nich hotový poklad.

Prvým pre neho prekvapujúcim objavom boli kresbové záznamy, skice ešte z Filových študentských čias, druhým bolo celé spektrum skíc z domácich a európskych galérií a múzeí, ktoré Fila spolu s manželkou navštevovali počas študijných pobytov, a tretím množstvo periférnych kresieb, ktoré robil posledných tridsať rokov.

Spolu stodvadsaťsedem zošitov a skicárov, v ktorých je vyše päť a pol tisíca skíc, v ktorých si Fila dôsledne zaznamenával všetko, čo pokladal za dôležité.

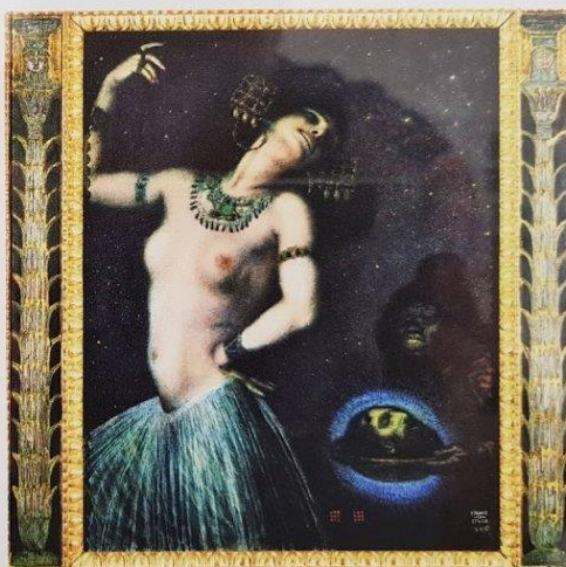
Nielen spomienka, ale aj rozbor kompozície obrazu

Pri triedení skicárov si Kordoš spomenul na jednu milú udalosť, ako sa pred polstoročím, v roku 1975, spolu s Filom pristavili v petrohradskej Ermitáži pred obrazom Giorgioneho Madony a Fila začal skicovať. Na mierne naivnú Kordošovu otázku – prečo? – odpovedal, že na pamäť sa príliš nespolieha.

Po niekoľkých rokoch, na jednom stretnutí vo Filovom ateliéri, keď sa rozprávanie točilo okolo Giorgioneho, Kordoš si na obraz Madony spomínal, ale len matne. Vtedy Fila vytiahol skicár a všetko dostalo jasné kontúry. Tá skica, podľa Kordošových slov, v sebe niesla všetko podstatné. Bolo to dobré pripomenutie, avšak keď sa na skice dnes detailne pozrieme, vidíme, že vo Filových záznamoch z galérií a múzeí nešlo len o zapamätanie a pripomínanie si minulosti. Mnohé jeho kresby obsahujú aj analytický rozbor kompozičnej stavby obrazu, často opisujú jeho obsahovú skladbu aj podrobnú farebnú škálu.

Nezabúdajme, že Fila bol vzdelanec a zberateľ, ktorého zaujímalo všetko, čo úzko súviselo s umením a jeho tvorivosťou. Kúpoval knihy, podrobne čítal a študoval všetko, čo sa týkalo dejín umenia, dejiny rôznych kultúr, hudby poézie a prózy, ich vzájomných ovplyvňovaní a presahov.

Overoval svoju tvorbu v spoločnosti starých majstrov, ale aj svojich súčasníkov, hľadal v nich najrôznejšie odkazy a paralely.

Franz von Stuck: *Salome*, 1908

Paolo Veronese: *Ukrižovanie*, 16. stor.

Dva roky podrobného skúmania

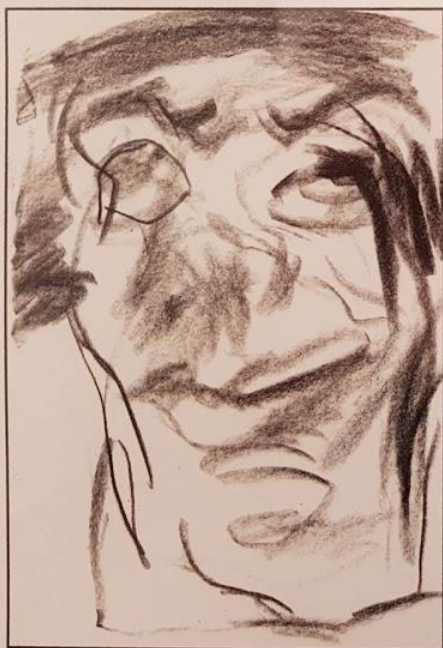
Po podrobnom preskúmaní obsahu Filových skicárov ďalším tvorivým činom Vlada Kordoša bola predstava vystaviť najdôležitejšiu časť z nich v Galérii 19. Prezentovať niečo výnimočné, čo nikdy neopustilo jeho ateliér. Vedel však, že tento rozsiahly súbor skicárov bude potrebné predtým dôkladne a systematicky spracovať. Pri otázke, koho touto zodpovednou úlohou poveriť, nezaváhal a veľmi prozreteľne povolal k ďalšej spolupráci niekdajšieho Filovho žiaka Miloša Štofka.

Ten možno zo začiatku ani netušil, čo mu Kordoš svojou veľkorysou ponukou nachystal. Lepšieho a zodpovednejšieho bádateľa si však Kordoš ani nemohol vybrať. Štofko sa dva roky, skutočne celé dva roky systematicky venoval podrobnému skúmaniu Filových skicárov.

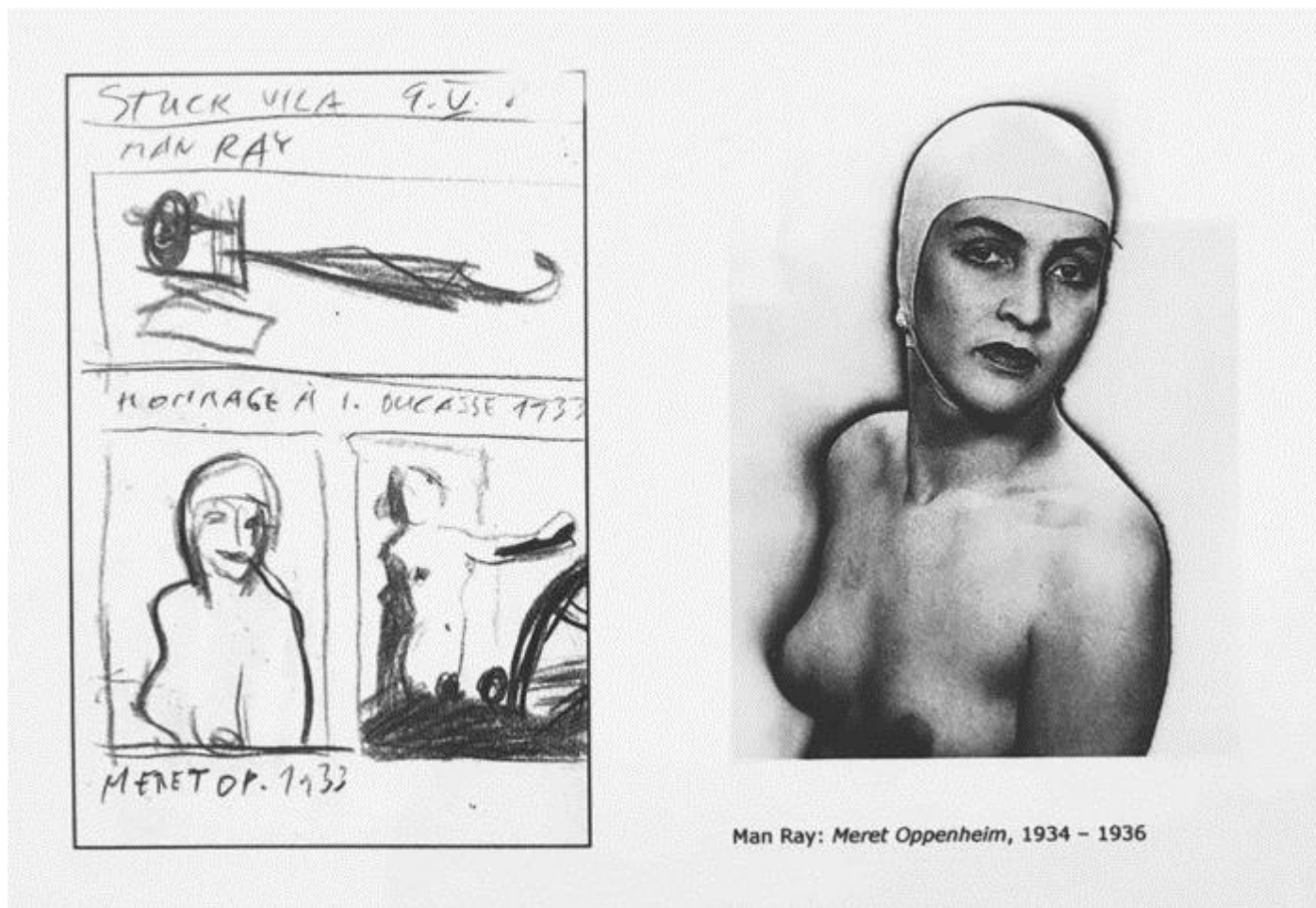
Prešiel celými dejinami umenia, klasického aj súčasného, v ktorých vyhľadával podľa Filových kresieb a popisov príslušné diela, postupne ich vyberal a priradľoval k jeho skiciam. Za ten čas mu rukami prešlo niekoľko tisíc reprodukcí v knižnej aj počítačovej podobe. Nakoniec jeho úsilie po dvoch rokoch mravenčej práce prinieslo svoje ovocie. Vďaka Štofkovvej obetavosti sú Filove skicary podrobne zmapované ako málokterá časť jeho tvorby.

Všetkých stovadsaťsedem skicárov má svoje vročenia, väčšina z päťtisíc päťsto skíc má svojho dvojníka vo forme farebnej reprodukcie s menom autora, každá strana a každá kresba svoje identifikačné číslo.

Proste vedecký výskum par excellence. Klobúk dole pred jeho prácou. Povráva sa, že Miloša Štofka a Vlada Kordoša za vyloženú námahu neminie satisfakcia, že vraj sa chystá rozsiahla publikácia, knižné vydanie Filových skíc. Kiežby...

Fotografický portrét Jamesa Ensora

Man Ray: Meret Oppenheim, 1934 – 1936

Tri tematické časti výstavy

A čo samotná výstava? Vydarená. Je pripravená so štofkovskou precíznosťou, možno na množstvo vystaveného materiálu je Galéria 19 pritesná, ale v tomto prípade nešlo predsa o inštalačnú bravúru, ale o prvú výstavu podrobne zmapovaných skíc a periférnych kresieb Rudolfa Fila. Kurátori ju vyskladali z troch rovnocenných tematických častí.

Prvou je séria skíc z ciest za umením po domácich a európskych múzeách a galériách. Druhá séria prezentuje skice s periférnymi kresbami, ktoré Fila zaznamenával skoro dvadsať rokov. Skúmal a precvičoval nimi svoju vizuálnu pamäť a obrazotvornosť. Vytváral ich totiž tak, že všetko, čo chcel zaznamenať, najprv intenzívne pozoroval a potom, už bez zrakovej korekcie, mimo zorného poľa, zakreslil v ich charakteristických črtách do skicára. Skice vznikali úplne bez kontroly a o to prekvapujúcejšie je potom porovnanie s modelom.

Tretou sériou sú skice rôznorodé typologicky, formálne aj obsahovo, Fila nimi zachycoval všetko, čo pokladal pre svoju tvorivosť za dôležité, od frotáží prírodných materiálov, rôznorodých textúr až po skice detailov ženského tela, možná kresebná predpríprava budúcich teloviek.

Fila prekvapujúco do skíc nezasahoval

Prekvapujúco na Filovej výstave môže pôsobiť fakt, ako zdržanlivo, takmer bezzásahovo k svojim skiciam pristupoval. On, ktorý pokreslil a pomaľoval skoro všetko, čo sa mu dostalo do rúk, vrátane svojich starších, ale aj novších prác. Ak do svojich skíc vstupoval farebnými zásahmi, boli to prevažne periférne kresby.

Môžeme sa len domnievať, z akých dôvodov ich Fila zámerne nechával v autentickej podobe. Možno sa mu javili natoľko jasne definované, že každý ďalší zásah do ich obsahu považoval za zbytočný. Ale podobných drobných prekvapení nájdeme na výstave diváci viac.

Prezentácia Filových skíc v Galérii 19, ktorá trvá do 20. januára, je výnimočná svojím nevšedným obsahom.

Kurátorom sa podarilo objavným spôsobom ukázať dosiaľ neznámu základinu, akýsi pomyselný odrazový mostík jeho tvorivosti. Vďaka pani Dorote Filovej, Vladovi Kordošovi a Milošovi Štofkovovi sú vystavené skicáre vzorovou ukážkou podrobného spracovania dôležitej časti Filovho umeleckého, dnes už aj historického odkazu. Top výstava je určená nielen fajnšmekrom, ale všetkým, ktorí sa chcú spolu s kurátormi podeliť o jedinečnú možnosť nazretia do tvorivej dielne Rudolfa Filu.

*Tento text ste mohli čítať vďaka vášmu predplatnému Denníka N.
Ak máte pripomienku alebo ste našli chybu, napíšte na editori@dennikn.sk.
Vážime si vašu podporu.*